

**R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam
Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem
Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum
Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, M.DC.LXXX.**

3. Minimorum atque abiectissimarum omnium & singularum rerum diuina
prouidentia dogmatica, & eiudens est.
-

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94285](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94285)

nam primo constituat ac produxit: atqui Deus res omnes mundi, earumque ordinem primo produxit, & constituit: ergo rerum omnium mundi, atque ordinis earum cura penes Deum esse debet. Hanc demonstrationem lobo expressius posuit Athenagoras, lib. de relluct. post med. dicens. Oportere eos qui Deum admittunt, ut conditorem huius universitatis, illius ipsius sapientia, & iustitia attribuerent rerum omnium custodiam, & procuratorem; si modo fundamento constituto ac principis semel admitti in herere velint. Clarius Ambrosius lib. officior. cap. 1. med. sic fatetur. Quis operator negligat operis sui curam? quis deserat, ac desituat, quod ipse condendum putavit? si iniuria est regere, non est maior iniuria fecisse? cum, aliquid non fecisse, nulla iniustitia sit, non curare, quod feceris, summa inclementia est. Et 1. Corinth. p. 4. Est aliquid hac assensu ratione falsius, ut fecisse dicatur mundum, & curam eius non agere? & quid fecit si non ad illam pertinet quod fecit? Damasc. 2. fid. c. 2. 9. sub init. Necessario est eundem esse eorum, qui sunt, & factorem, & procuratorem. Nam neque decet: & reliqua ex eo recitata num. 8. Confirmat inferius sic. Solus Deus est natura bonus, & sapiens: est igitur bonus providens, non providens enim non bonus. Nam, & homines, & animalia ratione capta propriis natis naturaliter provident; & si non provident, vituperantur. Magn. Gregor. 24. in lob capite 11. alias 26. in verba data ex lob. Per se quippe mundum regit, qui per se condidit: post pauca. Si per se ipsum regere non negligit, quid creavit: quod bene creavit, utique bene regit: & quia nec dum facta, curavit, ut essent, quæ sunt facta non deservit. Quam demonstrationem ab opposito probat Nemesius lib. de animæ facultatibus capite 44. columna prima negata providentia, Deum rerum conditorem esse consequenter negari, dicens. Nam qui putant hoc universum casu, & temere constitutum, merito dicunt omnia vacare providentia: quorum enim nemo crearet sit, eorum quis erit procurator? Est enim evidens temere adesse fieri, quæ à principio temere creata sunt.

10. Advertendum tamen animo est: in iis quæ ex Patribus recitabimus plures rationes adhiberi, quæ naturaliter Deo, rerum, quas semel condidit providentiam incumbere solummodo demonstrant; non autem metaphysicè: cum Deo liberum absolute sit, quæ semel condidit, destrueret, neglecta naturali exigentia rerum natura sua permanentium semel productarum ut diutius conferrentur, & permanerent, & cum debitis perfectionibus, tum sibi, tum in ordine ad finem. Agentibus verò naturalibus, cum determinatas, vel natura sua, vel adiectis qualitatibus, vel facultatibus ad suos quæque effectus, & finem in quem ordinata à Deo sunt vires, & activitatem habent: nequeunt, quod semel effecere, non conferre, & tueri (casu quo ut putatur conservatio permanentium penes causas secundas sit, quod controuersum est, generat. multis confutauimus) nec à successu rerum successu productione abstinere. Sola ergo ratione, quam deus numero 8. tetigitque Damascenus ex factis, faciendisque, ut questioni præsentetur locus suppositionibus ibidem notatis, ratio hæc simpliciter necessaria, atque demonstratio absolute talis euadit, ut ibidem diximus. Mitto alias veritatis huius rationes pro diuina minimorum, ac vilissimorum mundi providentia certam. 4. subicienda: similiter, an hæc providentia Dei erga omnia per seipsum immediate an mediate per creatura, vel creatum aliquid exerceatur à Deo? anve immediate à Deo esse aliquibus saltem ex datis demonstrationibus ostendatur? Horum enim omnium examen, & decisio ad quæst. 5. spectat, ubi contra vltimum hæc in re non ignobilium Philosophorum errorem peragnumus.

CERTAMEN IV.

Minimarum atque abiectissimarum omnium & singularum rerum diuina Providentia dogmatica, & cuius deus est.

1. Traditur expresse, & specialiter conclusio hæc à Christo Domino Matth. 6. 10. & 11. & Luc. 12. vbi Dei cura & providentia de vilissimis animalculis, & passeribus, flosculis, tanque agri, capillis (scilicet in vilium reliquorum exemplum) habetur: ut Dei nos curet, & providentia subesse, debereque committere argumento à minori ad maius euidentissime conuincat, ac efficacissime suadeat, verba eis locis sunt ab eo. Nonne duo passeres: ad quæ Cyrell. Alexand. 5. thesaur. cap. 2. post med. Quod si putatis indecens ad minima quoque Dei providentiam erubescatis aliquantulum queso audite: & Christum. Nonne duo passeres? &c. Alterum ex Matth. 6. Considerate lilia agri, &c. Ita ponderat Augustin. 10. de Ciuitate cap. 14. circa med. Plotinus Platonici Dei providentiam usque ad hæc terrena, & ima perungere, flosculorum, atque soliorum pulchritudine comprobatur: quæ omnia quasi abiecta, & preuentia decensissimas formarum suarum numeros habere non posse confirmat, nisi inchoarentur, ubi forma intelligibilis, & incommutabilis, simul habens omnia perseverat. Hoc Dominus IESVS ibi ostendit, ubi ait, considerate lilia agri quomodo crescunt, non laborant, neque nent. Dico autem vobis, quia, nec Salomon in omni gloria sua cooperitus est, sicut vnum ex istis. Quem locum egregie ad rem hanc interpretatur. Hieronym. ibi: Prosper. sent. 281. Cyrill. proximè, & Cyprian. libro 1. ep. 3. ad Cornel. inter principium & med. Rursus probatur ex Matth. 8. vbi ciciendi à Christo Dæmones, rogabant cum dicens: Si eiis nos, mitte nos in gregem porcorum, &c. Vnde Cyrell. 12. thesaur. capite 14. sub med. Dæmones Dei potestate teneri, ne porcos, fœdissima animalia, inuaderent optime collegit 4. ad Sap. 8. Attingit à fine usque ad finem fortiter, de suis duobus, altero localis distantie spatij vniuersi, altero distantie dignitatis, & perfectionis maioris, & minoris rerum, quibus vniuersum constat sapienter interpretatur Bernardus de gratia, & libero arbitrio: A summo, inquit, celo usque ad minimum vermiculum.

2. Denum omnia scripturæ testimonia recitata & memorata à nobis cert. 1. n. 6. & 7. cum de rebus omnibus & singulis vniuersi huius, (in quibus dubio procul abiectissimæ etiam, & vilissimæ continentur) loquantur, præsentem conclusionem expresse absque noua ponderatione stabiliunt. Sed vnum solum illustrissimum ad rem hanc, & specialissimum testimonium omittendum non est, quod doctè obseruauit Ruiz noster d. 1. sect. 4. ex Prouerb. cap. 30. post med. vbi hæc habentur. Quatuor sunt minima terra, & ipsa sunt sapientiora sapientibus: formica populus, infirmus qui preparat in melle cibum sibi: lepuleus, plebs inualida, qui collocat in petra cubile suum. Regem locusta non habet; & egreditur vniuersa per turmas suas: stellio manibus nititur, & moratur in adibus Regis. Vnde arguitur: Hæc animalcula opera ad suum commodum & conseruationem sapientiora Sapientibus exercent: atqui ea non exercent ex ratione, & consilio, & electione, cum irrationalia sint, & incapacia rationis, sed ex instinctu à Deo indito, cuiusque eorum natura, ut vitam tueantur, & commode, quatenus ex ipsis, seruent: cui instinctui ad id exequendum & obtinendum Deus potentia sua concursu, & materia, ac mediorum ex sine sibi præstituto administratione continuo præstatoque adest. Quæ (sind primum Dei instinctu his animalculis indito à Deo) satis ad rem præsentem essent, ubi de Dei erga hæc etiam animalcula sicuti ad reliqua

Aristot. illa: *viliorem animalium rationem, propensionemque puerili fastidio spreuisse, dignum nequaquam est*: & illa Platonis. *Propter pigritiam, aut ignaviam negliget minima, scilicet, & vilia curare, eisque providere, quorum quodvis vitij, & imperfectionis Deum argueret. Horum testimonia integra dedimus numero tertio. Et sanè absurdissime dementisque superbie, fastidij, ignaviae, ac pigritiae esset (ni ex impotentia, aut infirmitate aequè absurdè esse admitteretur) res abiectas, earumque ordinem ad sui aliqualem imitationem Deum condidisse, ac prae aliquo ex dictis eorundem curam, gubernationem, & providentiam negligere ac dedignari. Demum, si ex obiecti prouisi imperfectione Dei providentia imperfectionem aliquomodo traheret, nec perfectioribus creaturis possit providere, cum ex etiam sint necessarii imperfectæ: quod contra aduersarios est.*

7. Sed iam, quæ directè, & non ab opposito solum, secundam illam maiorem partem probant, producamus. Et primum quod Plato observavit verbis ex ipso recitatis numero tertio ab exemplo creatorum Artificum ibi: *Opes quanto periores sunt, tanto arce una in propriis ipsorum operibus & parva simul & magna absolutius, exquisitiusque perficiunt. Deus vero qui sapientissimus*. &c. Id quod obuius, & frequentibus experientis didicimus. Nempe non aequam in artefactis curam perfectionis minimorum, quam nobilium partium solum, sed quandoque maiorem à peritissimis artificibus in minimis artefactis expolendis, & perficiendis, ut in lepulculo, musca, vermiculo, viuidius pingendo quam in depingendo homine curam, & artis suæ industriam apponi: ita, ut quandoque ars & industria Artificis maioribus, & nobilioribus picturæ partibus deficiat. Ratio autem est: quia creati Artificis sensus, & attentio, ut ex arte operetur, limitata est: quare, quo plus in vnum perficiendum attentionis ponitur, eo magis alteri defraudatur, & deficit. Item: quia labore cum in attentionis, & executionis maiore, & diuturniore vires artificis creati lassantur, ac generatur ipsi fastidium: nec potest pluribus simul æque intendere, cum minor esset ad singula sensus, si pluribus intentus simul foret: quare, ut in abiectis, vel minimis atque in præcipuis, & nobilioribus partibus absoluta pictura sit, tempore, & laborandi, atque à labore diuertendi Artifices creati vel maiori, vel minori (ut cuiusque peritia, & dexteritas maior, vel minor est) opus habent. Inde verò rectè concluditur, Deum, qui sapientissimus opifex est, & de minimis & abiectissimis æque ac de magnis simulque potest curare & providere non posse non de minimis ac viliibus, æque ac de maximis providere: idque Dei arti summæ esse gloriosissimum: quia exactissimè providere magnis, & parvis, nobilibus, atque viliibus, quin horum attentissima, & accuratissima providentia aliquid exquisitissimæ perfectionum creaturarum derogeret, perfectius longè est quam nobilioribus eadem, ac modo, cura & gubernatione providere: immò cum omnium est Deo solo digna providentia, ac diuina est: quæ, nec Deo digna, nec Dei providentia esset, ni omnium foret, ut in omnipotentia, scientia, & idæis diuinis demoustrabamus.

8. Secundam partem eiusdem secundæ demonstrationis dedit Aristoteles verbis numero tertio ex lib. eius 1. de partibus animal. cap. 5. med. quorum prima, quibus viliora animalcula curæ Dei providentiæ docuit, repetimus numero sexto sub fin. nunc subiuncta ab ipso ratio tantum repetenda. Cum nulla sit res natura, in qua non mirandum aliquid habeatur. Post pauca: cum in omnibus natura numen, & honestum, & teleiurumque sit ingenium. Etenim eo digniora sunt Dei providentia creata, quod sui supremi artificis bonitatem, sapientiam, & artem magis nobis viatoribus, aut facilius ostendunt, quam nobiliora, & spiritalia, quæ clarè, & in se pro hoc sane non cognoscimus: ita, ut bene, & attentè inspecta nos in Dei conditoris admirationem, & stuporem rapiant: ergo eis providere Deo dignissimum, & perfectissimum est. Attigit etiam hoc argumentum Aquila Magistro suo

Christoph. de Ortega, de Deo Vno, Tomus 11.

Apostolorum Principe Petro approbante apud Clem. Roman. 8. Recognit. inter med. & finem, sed posuit luculentissimè illud Augustinus in Plalm. 148. sub med. Sic fatus: *Attendat charitas vestra: quis disposuit membra pulchra, & cunctis, ut habeant ordinem suum, habeant vitam suam, habeant motum suum? unam bestiolam breuem, minutissimam considera, quam voluerit si consideres ordinem membrorum ipsius, & animationem vitæ, qua mouetur: ut pro se fugiat mortem? amat vitam: appetit voluptates, deuitat molestias: ex erit sensus diuersos: viget in motu congruo sibi: quis dedit aculeum culici, quo sanguinem sugat? quam tenuis fistula est, qua sorbet, quis disposuit ista? quis fecit ista? expauscit in minimis? lauda magnum: qui fecit in celo Angelum? ipse fecit in terra vermiculum. Similia scribit 3. de Genes. ad litt. à cap. 13. & lib. 5. cap. 11. fin. cap. 22. & 1. de Genes. contra Manichæos cap. 16. 2. de moribus Manichæ. à cap. 9. Basil. homil. 6. Hexamer. post med. Theodoret. de curata Græcanicar. affection. libro 6. sub med. ex Platone. Anselm. in elucidario colum. 5. atque ad hoc argumentum scribit eruditè & luculenter Plinius maior libro 11. cap. 2. multaque doctè notat Ruiz in formicis, araneis, bombycibus earum texendi artibus, nullo quam naturæ indicæ seruataque à Deo magisterio iplas aliasque bestiolas ab orn comitantibus, quo & illa præsertim tendunt, quæ ex Prouerb. cap. 30. retulimus numero secundo.*

9. Probat rursum eadem maioris pars secunda quia ratio ordinis, siue ordinatio mediorum in finem nequit non esse perfectio, immò maxima agentis perfectio est ut de se patet: est liquidem modus agendi nobiliorum agentium, rationalium scilicet, & liberorum: ex quibus præcipuum agens, & primum, quodque rationalia, & libera agentia reliqua archetypum habent, & imitantur Deus est: ac proinde nulla eius actio erga media cuiuscunque conditionis, siue abiectæ, & viliis, siue perfectæ, & nobilis esse potest, quin ordinata ab ipso ad finem aliquem (quicumque ille sit) procedat. Atqui providentia stat in ordinatione mediorum in finem: ergo providentia etiam viliū & minimorum & perfectio est, & in Deo inuenitur. Hæc ratio est sancti Thom. 1. p. quæstion. 22. artic. 2. corpor. Ruiz noster confirmat: quia excellentia virtutis actiue transeunt stat in maiori extensione ad distantiam maiorem: ut patet in omni agente operatiuo extra se & proprium subiectum: ergo, cum Deus effectus omnibus suis creatis intinè immensitate sua sit præsens, nequit esse in producendis, prouidentibusque alia maior à Deo distantia, quam entitatiua: qua, scilicet, creata eo magis à Deo distent, quo entitatiua perfectione minori, & minori magis, ac magis à Deo seunguntur: quare quo minoris & minoris perfectionis entitatiua, nempe vilioris, abiectiorisque entitatis, & naturæ creata sint, eo Dei illa efficientis ac prouidentis fortiolem potentiam, prouidentiam perfectionem ostendant: quare, & vilissima creata arguunt utramque in Deo summam. Hæc secundam illius maioris partem probant; non verò se solis conclusionem, nisi prima pars maioris eiusdem probata supponatur: nempe, nihil Deum indecentiæ, aut imperfectionis trahere ex cura, & providentia minimorum, & viliū, quæ in vniuerso sunt, alias hæc omnia Dei perfectiones esse non possent; est magnæ creatorum perfectiones sunt, quæ perfectiones imperfectionibus, quarum capacia sunt, adiunctas non detractant.